

„ZAKŁADANIE” MIAST CZY ROZBUDOWA OSAD SŁOWIAŃSKICH?

Możliwości interpretacji relacji Słowian i Niemców w oparciu
o średniowieczne źródła wykopaliskowe

Streszczenie

Określenie relacji Słowian i Niemców wśród późnośredniowiecznej ludności miast wschodniopolańskich jedynie na podstawie źródeł archeologicznych nie daje wyniku budzącego zaufanie. Wprawdzie tradycje kulturowe obu grup są w materiałach archeologicznych możliwe do uchwycenia, ale nie można wyciągać z tego bezpośrednich wniosków dotyczących szczegółów podziału etnicznego⁶⁰. Stawiając pytania dotyczące stosunków etnicznych, oczekuje się od źródeł archeologicznych odpowiedzi, których nie mogą one dostarczyć⁶¹. Archeologia musi krytycznie zweryfikować możliwości interpretacyjne swoich specyficznych źródeł i położyć punkt ciężkości na problemy sobie adekwatne, a głównie na analizy strukturalne. Środki jakimi archeologia dysponuje pozwalają uchwycić i przedstawić fazy powstawania miast, ich przekształcenia, powiązania gospodarcze, relacje do regionalnego zaplecza i podobne zagadnienia.

Jeśli bazując na źródłach archeologicznych oczekuje się więcej niż prześledzenia rozwoju strukturalnego, to pytanie o relacje Słowian i Niemców jest niewłaściwie postawione. Ponadto nasuwa się pytanie, czy wspomniana etniczna przeciwstawność rzeczywiście była w późnym średniowieczu centralnym problemem. Wzmiankowane w źródłach pisanych określenia ludności jako „słowiańska”⁶² odzwierciedlają raczej zróżnicowania społeczne i gospodarcze, jakie miały miejsce w minionej rzeczywistości. Wczesny rozwój miast zakładanych *ab novo* powinien być budowany interdyscyplinarnie, z wykorzystaniem kombinacji różnych źródeł. Onomastyka, historiografia, geografia historyczna i archeologia mogą na podstawie swoich specyficznych źródeł przedstawić wielowarstwowy obraz późnośredniowiecznej historii społeczeństwa, gospodarki i kultury. Nie powinno się przy tym brać pod uwagę niepewnych, pojedynczych zjawisk, lecz spojrzeć szeroko na rozwój historyczny.

⁶⁰ Vgl. JAN KLÁPŠTE, *Die Anfänge der jüngeren mittelalterlichen Keramik in Böhmen als kulturhistorisches Problem*, „Arch. rozhledy”, Bd. 50, 1998, S. 138-158.

⁶¹ Dlatego niewłaściwe jest uznawanie złożonych interpretacji etnicznych za podstawowy problem archeologii.

⁶² MANFRED GLÄSER, *Das Restslawentum im Kolonisationsgebiet. Dargestellt am Beispiel der Hansestadt Lübeck und ihrer Umgebung*, „Lübecker Schr. Arch. u. Kulturgesch.”, Bd. 6, 1982, S. 33-76, hier S. 52-56; WERNER VOGEL, *Der Verbleib der wendischen Bevölkerung in der Mark Brandenburg*, Berlin 1960.